

Minnesanteckningar - framförd information av STR-T och SK-LT till näringsdepartementet 2022-03-04

Plats: Zoom

Klockslag: 13.00-13.50

Närvarande: Oskar Magnusson, Anna Larsson, Johanna Lantz, Lina Schött, Eva Kvist, Göran Johansson, Rune Raattamaa och Bengt Niska.

Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset(STR-T) och Svenska Kväner-Lantalaiset(SK-LT) har begärt dialog med makthavande politiska representanter i tidigare skrivelser daterade 2021-10-22, 2022-02-21 och i kontakt med såväl tidigare statsråd Amanda Lind som renmarkskommitténs ordförande Eric M Runesson och huvudsekreterare Lisa Englund Krafft. Till dags dato har vår begäran ej hörtsammats.

Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset som representerar den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset framförde följande synpunkter tillsammans med lokalföreningen Svenska Kväner – Lantalaiset, till näringsdepartementet under digitalt möte 3 mars. På grund av tidsbegränsningen fanns inte utrymme att framföra all önskad information, varav den del som blev utelämnad muntligt framförs i dessa anteckningar skriftligt.

Anledning till begäran om dialog

Anledningen till begärd dialog är utslutningen av den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset i översynen av rennäringslagen. Detta gäller såväl utslutning från plats i kommittén som från kommittédirektiven.

Den meänkielitalande minoritetens historia – kultur och traditioner

Den nationella minoriteten som idag offentligt benämns som *tornedalingar* innefattar även identiteterna kväner och lantalaiset. De gemensamma nämnarna är språket, kulturarvet och traditionerna. Vi är det "meänkielitalande folket" med kvänska rötter, bröder och systrar i såväl Norge som Finland. I historiska dokument i Riksarkivet benämns denna folkgrupp bland annat för *Det finsktalande folket i norr* i exempelvis handlingar från Gustav Vasas tid, 1500-talet.

Till skillnad från samerna så har tornedalingar, kväner och lantalaiset historiskt haft fler ben att stå på när det kommer till näringsfång. Jordbruk, skogsbruk jakt, fiske, renskötsel, handel och samlande av bär och örter är de delar som gett folket bärgning och tillhör minoritetens kulturarv och traditioner. Renen som djur har naturligtvis inte varit medveten om, utav människan dragna, gränser och existerat nedanför odlingsgränsen historiskt, likaväl som i fjällvärlden. Minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset har många gemensamma nämnare med minoriteten samerna. Båda har levt och lever som naturnära folk som nyttjat och nyttjar de resurser som naturen har att erbjuda. I Tornedalen har renen nyttjats av de bofasta som klövjedjur och som föda. Det finns dokument i Riksarkivet från 1300-talet som talar om att bönder i Norra Österbotten, som inkluderar Tornedalen, nyttjade och ägde renar då de avlade skatt i form av var tionde renkalv för renskötselns avkastning.

Vid renbeteslagens uppkomst i slutet på 1800-talet var minoriteten ingen erkänd nationell minoritet. En gemensam allmän benämning saknades och minoriteten ansågs ej vara vare sig svenskar, finländare eller samer. Benämningen *finnar* förekom i viss utsträckning och troligtvis kopplade till det kvänska språket, nära besläktat med riksfinskan. Minoriteten var folket som i folkmun kom att bland annat beskrivas som "*gråzons-folket*" när det kommer till kampen om synliggörande av vår minoritets historia. Det faktum att minoriteten inte sågs som ett eget folk eller egen minoritet är sannolikt en bidragande faktor till att den inte inkluderades i rennäringslagen vid dess uppkomst trots minoritetens starka kulturella koppling till renskötsel, jakt och fiske. Historiskt har dessa två nationella minoriteter tornedalingar och samer levt i samexistens och i goda relationer. Man har, i de så kallade verti-relationerna, delat husrum med varandra då nomadiserade samer fått inkvartering hos lantalaiset vid flytt av renar till andra betesmarker. Samiska barn har lekt med lantalaisiska/kvänska barn. Äldre och sjuka har fått stanna kvar hos värdfamiljen för att undvika förvärrad sjukdom och död under de tuffa förhållanden som flyttning av renhjordar kunde innebära. Kvänerna/lantalaiset i sin tur gynnades av bland annat handel med samerna.

Exkluderingen av vår minoritet vid rennäringslagens uppkomst var således felaktigt agerande och ett stort konsekvensgivande misstag, begått av svenska staten. Uteslutningen kom successivt att skapa och förvärpa motsättningar två minoriteter emellan som historiskt levt i samexistens och kom att begränsa en av minoriteternas fulla rätt till förutsättningar att bibehålla och utveckla sitt kulturarv. En gärning som i praktiken och långsiktigt innebär brott mot mänskliga rättigheter. Tornedalingar, kväner och lantalaiset har en lång juridisk historia som sträcker sig så långt tillbaka som minnet räcker.

Till dags dato finns inga uppgifter funna som talar emot minoritetens flera hundraåriga och längre existens i Norra Sverige. Minoriteten uppfyller kriterierna för ursprungsbefolkning. Minoritetens historia är ej utredd. Det finns historiska dokument så som tingsrättshandlingar, skattelängder, bouppteckningar med mera, i bland annat Riksarkivet, som styrker vår minoritets existens, markäganderätt och koppling till renskötsel och markanvändning, hundratals år bakåt i tiden.

Arkeologer har gjort sensationella fynd vid utgrävningar i Vivungi, Kiruna kommun, 15 mil från Pajala som avslöjar att avancerad stål- och järnframställning skett för 2000 år sedan. Något som traditionellt kopplats till jordbrukarsamhället. I och med detta kan man nu påvisa att jägar- och samlarkulturer i det nordliga Fennoskandia behärskade järn- och stålframställningstekniker som man tidigare trott var en import genom bergsmän på 1600-talet. Om detta går att läsa i en nyligen publicerad artikel på Luleå Tekniska Universitets webbsida.

Att få till stånd en sammanställd historieskrivning gjord genom oberoende forskning har inte legat i statens intresse trots de frågetecken, problematik och motsättningar minoriteter emellan som med åren blivit alltmer påtagliga. Inrättandet av en Sannings- och försoningskommission för tornedalingar, kväner och lantalaiset är en ansats i rätt riktning men med de kraftigt begränsade tillsatta resurserna för utredning kan denna endast omfatta en bråkdel av minoritetens historia och utreder till största delen händelser under sen tid, slutet på 1800 och under 1900-talet.

Enligt nyligen utgiven rapport, hösten 2021, från Forum För Levande Historia så är tornedalingar den nationella minoriteten som allmänheten har allra sämst kännedom om. Tornedalingar erkändes som nationell minoritet år 2000. Det faktum att staten, som begick ett

stort fel från början vid uteslutningen av denna minoritet vid rennäringslagens uppkomst, nu har möjlighet att arbeta för att rätta till misstaget, väljer aktivt att återigen utesluta folkgruppen, det är häpnadsväckande och oförståeligt. Denna handling innebär att man behandlar den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset som övriga svenskar utan att se till de rättigheter och det lagstadgade skydd som minoriteten omfattas av. Agerandet tyder starkt på att assimileringsspolitiken lever kvar år 2022. Detta pågår samtidigt som samma stat utreder övergrepp och kränkningar på nämnd befolkning, som skedde under 1800 och 1900-talen. STR-T ser många områden och frågor som behandlas idag och som berör minoriteten där denne negligeras och utesluts. STR-T vill vara tydlig med att den omfattande uteslutning av vår minoritet som sker idag i frågor som påverkar starkt eller rent utav kan vara avgörande i framtiden för minoritetens förutsättningar att bibehålla och utveckla sitt kulturarv, är assimilerande och kränkande gentemot minoriteten.

Staten har möjligheten att göra om och göra rätt men väljer att fortsätta i gamla hjulspår och osynliggöra en nationell minoritet med stark juridisk historia. En del av Sveriges historia.

Rennäringslagens påverkan på minoriteten

Minoriteten har varit, är och kommer vara starkt direktpåverkad av rennäringslagen och dess framtida utformning. Rennäringslagen påverkar minoritetens förutsättningar att bibehålla och utveckla sitt kulturarv och sina traditioner. Rennäringslagen ger idag samebyar rätt att förhindra markägande lantalaiset från bland annat bygge, jakt och myrslätter på marker som gått i arv i generationer och tillhört deras förfäder. Många gånger har detta skett med hänvisning att aktiviteten stör renskötseln. Enskilda individer nyttjar rennäringslagen för att förhindra tornedalingar, kväner och lantalaiset från att utöva sin kultur vid nyttjande av sin egna mark som tillhört dennes förfäder.

Detta har skapat stark osämja och motsättningar som med tiden trappats upp. STR-T och SK-LT har fått emotta berättelser från kväner, lantalaiset och tornedalingar i framförallt Malmfälten som vittnar om en allt mer hätsk och aggressiv relation mellan markägande lantalaiset/kväner/tornedalingar, enskilda samer och samebyar. Hot om våld och allvarlig skadegörelse förekommer.

Koncessionsrenskötseln

Vad beträffar koncessionsrenskötseln i Tornedalen så står det genom flera hundraåriga dokument klart att det även historiskt varit en näring och ett kulturarv för den tornedalska befolkningen. Bönder ägde renar som kunde låta skötas av samer. Bönder betalade skatt i form av att erlægga var tionde renkalv för renskötselns avkastning. Bouppteckningar, tingsrättshandlingar och diverse protokoll talar för stark äganderätt beträffande marker och djur. Den nutida koncessionsrenskötseln bygger på samma principer men är genom den uteslutande rennäringslagen samiskt styrd. Tornedalingar, kväner och lantalaiset tillåts äga renar i en organisation som ska styras av en annan folkgrupp än de människor som är involverade i den och sitter på sakkunskap och vetskap om förutsättningarna att bedriva den. Det finns inga orsaker eller historiska skäl till att låta en minoritets kulturarv på detta sätt ägas och kontrolleras av en annan minoritet som inte i praktiken har någon nytta av att styra över den annat än den makt- och kontrollbehov över näringen som det kan tänkas mätta, samt en ovilja att låta på den ensamrätt man anskaffat sig med hjälp av statens bebländning och felaktigt fattade beslut.

Historieförvanskning i Girjasdomen

Att översynen av rennäringslagen har sin utgångspunkt i den så kallade Girjasdomen, är mycket anmärkningsvärt och ytterst oroväckande med tanke på den bristfälliga källkritik och avsaknad av historisk utredning som fastställandet grundar sig på. Dessa brister tyder på godtycklighet när slutsatserna drogs. Nedan följer utdrag och delar från punkter i *Högsta domstolens dom, mål nr T 853-18*, dels innehållande felaktigheter som saknar historiska belägg och som vissa med enklare utredande insatser hade kunnat avvisas, dels uppgifter som visar på negligering av historisk fakta gällande existens och rättigheter för den andra folkgruppen, nationella minoriteten, som berörs starkt av frågan och dels punkter som talar om att en eller flera folkgrupper utesluts ur bedömningen av vem som uppbär den faktiska rätten till jakt, fiske och markanvändande i området.

6.

Enligt samebyn följer en ensamrätt till jakt och fiske direkt av rennäringslagen.

Anm. Samebyn hävdar monopol på renskötelsen med hänvisning till rennäringslagen där renskötselrätten under 1§ beskrivs tillkomma den samiska befolkningen och grundas på urminneshävd. Rennäringslagen tillkom utan hänsyn taget till den hävd och sedvana som det kvänska, lantalaisiska och tornedalska folket förvärvat kopplat till renskötelse och markanvändning. Att i kommittédirektiverna blunda för de felaktigheter som historiskt begåtts av staten vid tillkomsten av rennäringslagen ska inte ge staten frikort att fortsätta begå fel och samma misstag. Idag, 2022, är staten medveten om den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaisets långvariga existens i norra Sverige. Man är medveten om de kulturella och historiska gemensamma nämnarna som finns mellan de två nationella minoriteterna samer och tornedalingar. Man är också medveten om de kränkningar och övergrepp minoriteterna utsatts för. Man känner till de motsättningar som skapats och eskaleringen av dessa som statens eget agerande i frågan bidragit och dagligen bidrar till. Med detta i ryggsäcken väljer man ändå att utesluta den ena minoriteten i utredningen och blunda för de allvarliga konsekvenser handlingen hittills inneburit och framledes kommer att innebära.

29.

Jakträtt och fiskerätt är vanligen ensamrättigheter i så måtto att en rättighetsinnehavares rådighet över jakten eller fisket normalt medför att ingen annan har motsvarande rådighet. Det är emellertid inte uteslutet att rådigheten över jakten eller fisket på ett visst område kan tillkomma flera samtidigt, exempelvis på grund av lagstiftning eller hävd.

Anm. Denna punkt i domen slår fast att det inte går att utesluta andra från rådigheten över jakt och fiske på ett visst område, vilket talar för en medvetenhet om avsaknad av relevant historisk fakta i utredningen.

39.

En fråga i målet är alltså om de rättigheter som samebyn gör gällande utgör ensamrättigheter i förhållande till staten. Eftersom samebyn har väckt talan enbart mot staten, får domstolens ställningstagande i målet rättskraft endast mot staten. Domstolen har därför inte anledning att gå in på samebyns rätt i förhållande till andra.

Anm. Det står klart att domen inte ser till den historiska helheten. Enbart denna punkt är anledning nog att inte utgå från Girjasdomen vid översyn av kommande lagar.

48.

Under 1800-talet inleddes också slutförandet av avvitrningarna, dvs. avgränsandet av enskilda hemman från det som ansågs vara kronans marker. I Jämtland och Härjedalen genomfördes avvitrningarna huvudsakligen under den första hälften av 1800-talet. Det skedde på ett sätt som gynnade jordbruksbefolkningen på samernas bekostnad.

Anm. I samband med Sannings- och försoningskommissionens arbete har det kommit fram många vittnesmål och berättelser om hur minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset blivit fråntagna marker i och med avvitrningen. Detta ämne har kommit på tal vid flertalet av kommissionens så kallade kaffemöten och vid kontakt med kommissionens styrelseledamöter samt STR-T. Avvitrningen var en kränkning och ett övergrepp gentemot markägare och jordbrukare med långvariga konsekvenser för de utsatta. Att avvitrning skulle ske till fördel för jordbrukare är inte sannolikt oavsett vilket område det gäller. Att i en statlig dom beskriva ett övergrepp som en förmån för den utsatta förefaller uppseendeväckande och osmakligt. Uttalandet i domen förtäljer inte på vilket sätt ett berövande av annans egendom som denna handling innebar, vore till fördel för den som blev fråntagen sin egendom.

74.

Lagen definierade inte vem som var "lapp" i lagens bemärkelse. Bestämmelsernas sammanhang ger emellertid anledning att anta att begreppet omfattade enbart samer som bedrev renskötsel.

Anm. Kring den historiska benämningen *lapp* råder tveksamhet. Att *lapp* syftar till samer är i vissa avseenden underförstått. Det finns dock uppfattningar om att det i vissa sammanhang handlar om folk som sysslade med renskötsel oavsett etnicitet. En annan uppfattning är att benämningen i vissa avseenden syftar på boende i Lappland utan koppling till vare sig renskötsel eller etnicitet. Det är med andra ord inte helt givet att benämningen *lapp* syftar till same i alla historiska sammanhang. Detta är inte utrett och bör således tolkas med försiktighet och breddat perspektiv.

92.

I den angivna bestämmelsen i regeringsformen föreskrivs att det samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoritetens möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas....

...Samernas intresse av att kunna vidmakthålla sin kultur, däribland renskötseln, ska vid en sådan avvägning tillmätas särskild vikt. Det är framför allt i sådana avvägningssituationer som en bestämmelse av detta slag kan få betydelse.

Anm. Domen hänvisar till regeringsformen 1 kap 2§ som uttryckligen innefattar även andra etniska, språkliga och religiösa minoriteter. Domen väljer dock aktivt bort att se till andra folkgruppers rättigheter med hänvisning till att målet gäller endast förhållandet mellan samebyn och staten.

162.

...Utgången är beroende av äldre förhållanden som till stora delar är svåra att utreda. Utredningssvårigheterna accentueras av att samernas historia länge inte fanns dokumenterad i några samiska skriftliga källor. Det är tydligt att staten genom historien har haft avsevärt större möjligheter att dokumentera äldre förhållanden. En viss bevislättning är därför nödvändig för att en sameby ska ha rimliga möjligheterna att tillvarata de rättigheter som kan vara knutna till av samer traditionellt brukade områden.

Anm. Att domen tillåter en viss bevislättning innebär också ökad risk att ensidiga och jävigt framtagna uppgifter står oemotsagda oavsett sanningshalt och kommer således genom fastställandet i domen att beaktas som fakta. Se vidare anm. till punkt 163.

163.

Det får godtas att vissa ofullständigheter i utredningen om förhållandena på det aktuella området under en viss tidsepok fylls ut genom rimliga antaganden, grundade främst på vad som är känt om förhållandena i andra delar av lappmarkerna eller under närliggande tidsepoker. Det innebär vidare att det inte kan krävas att det genom utredningen preciseras vilka enskilda individer som har upparbetat rättigheter av det slag som det här är fråga om.

Anm. Girjasdomen godtar uttryckligen brister i de historiska uppgifterna som ligger till grund för de slutsatser som presenteras. Detta tillsammans med att domen uttryckligen inte ser till den historiska helheten utan endast till förhållandet mellan Girjas och staten, innebär att slutsatserna är dragna på mycket vaga grunder. Att låta en statlig dom som dragit slutsatser på så starkt bristfälligt historiskt material och ensidiga antagande ligga till grund för en utredning som ska ändra en lag som kommer att förändra flera samhällsgruppers, varav två nationella minoriteters leverne på ett geografiskt mycket stort område, är högst oansvarigt och kommer att innebära konsekvenser för samtliga inblandade.

166.

Av särskild betydelse är att det aktuella området tillhör de mest avlägsna delarna av Lappland, dit svensk maktutövning måste antas ha nått senare än på andra håll och där konkurrensen mellan samers och andra folkgruppers intressen sannolikt har varit mindre än i andra delar av Lappland.

Anm. Det är anmärkningsvärt att man i Girjasålet väljer att inte utreda de faktiska förhållandena ur ett bredare perspektiv med vetskap om andra folkgruppers långvariga existens utan gör det lätt för sig genom att antaga att saker och ting förhåller sig på det sättet som de framtagna ensidiga uppgifterna pekar på. Detta på bekostnad av en hel folkgrupp som genom domen ställs i historisk skugga.

167.

Inom den forskning som under det senaste seklet har bedrivits om Lapplands historia finns betydande meningsskiljaktigheter om bland annat vilka rättigheter samerna har förvärvat genom historien. Även detta ger anledning till försiktighet vid värderingen av det åberopade forskningsmaterialet.

Anm. Ytterligare en punkt som styrker medvetenhet om att de historiska uppgifter som framtagits och som ligger till grund för slutsatserna som presenteras i domen, är skrala.

168.

Inte heller medger utredningen några slutsatser om huruvida det förekom andra folkgrupper på området.

Anm. Detta visar på att det kan finnas andra som har samma eller bättre rätt till markanvändningen på området men att man medvetet inte utreder den delen. Girjasdomen tar inte hänsyn till andra folkgruppers rättigheter oavsett om de bygger på urminneshävd eller ej.

173.

När det gäller befolkningen i Lappland i stort bestod den i slutet av 1500-talen av allt att döma enbart av samer. Det finns ingen anledning att anta att det förhöll sig annorlunda på det aktuella området. Det står visserligen klart att Lappland också besöktes av kustbönder och av s.k. birkarlar²⁹. I vilken utsträckning dessa uppehöll sig så långt inne i landet som på området – och i vilken utsträckning detta i så fall skedde annat än tillfälligt – går inte att säga; de geografiska förhållandena talar närmast för att sådana besök var fåtaliga. Några nybyggare förekom över huvud taget inte på området under 1500-talet.

Anm. Att befolkningen i Lappland under nämnd tid bestod av enbart samer är direkt felaktigt. Det är häpnadsväckande att man i en statlig dom slår fast uppgifter som är historieförvanskande av det här slaget. Under punkten medger man att utsträckningen av birkarlarnas och kustböndernas vistelse ej går att säga, samtidigt som man fastställer att dessa människor befunnit sig i området *på besök*. Huruvida birkarlarna var fastboende eller vilka dessa var, har man låtit bli att undersöka men beskriver dem som "ett slags handlesmän".

181.

Samernas huvudsakliga näringsfång synes fram till i vart fall 1500-talet ha varit jakt och fiske, med visst inslag av renskötsel. Det står klart att även birkarlar och kustbönder under 1500-talet bedrev jakt och fiske i Lappland. Omfattningen av och förutsättningarna för sådan jakt- och fiskeutövning på området är oklara men det får antas att det normalt skedde med samtycke från samerna.

Anm. I denna punkt framgår oklarhet i omfattningen av jakten och fisket som kustbönder och birkarlar bedrev på området och bygger på ensidiga antaganden där också framtagandet av uppgifterna kan ifrågasättas.

227.

Samebyn har i målet gjort gällande att den har en rätt att upplåta jakt och fiske på området och att denna rätt utgör en ensamrätt i förhållande till staten. Högsta domstolen har funnit att rennäringslagen inte ger samebyn någon sådan rätt (jfr p. 42 ff.) men att en motsvarande rätt – avseende det aktuella området – har etablerats genom de rättigheter som enskilda samer tidigare har förvärvat genom urminnes hävd (jfr p. 125 ff.).

Anm. Domslutet säger att rätten grundar sig på urminneshävd vilket innebär att den är upparbetad av det samiska folket och således inte av samebyn. Den säger också att det är i förhållande mellan samebyn och staten som målet prövas. Domstolen har med andra ord fattat beslut utifrån ett folks urminneshävd med

enbart en utvald del av historien som grund och där en hel folkgrupp och dess rättigheter kopplat till urminneshävd åsidosatts.

Riktigheten i uppgifterna som domen fastställer kan starkt ifrågasättas och så även användandet av uppgifterna som hänvisning till historien, i domen. Osäkerheten kring den outhärdade historien gällande andra folkgrupper som kan ha samma eller bättre rätt till jakt, fiske och användning av markområden, bör tas i beaktning vid arbete med utredningar som bygger på uppgifter från domen. Man bör också medtaga det faktum att domen endast behandlar ett särskilt område och att översynen av rennäringslagen behandlar hela berörda området vars historia skiljer sig. Det står klart att man i Girjasmålet enbart berört utvalda delar av historien utan ansats att reda ut helheten. Att historien som beskrivs och fastställs i domen bygger på rimliga antaganden utan helhetsperspektiv och ensidiga uppgifter från folkgruppen som klagande part representerar, är förkastligt. Både professionaliteten och trovärdigheten kan starkt ifrågasättas.

Med anledning av detta finns därmed också starka skäl att ifrågasätta det faktum att kommittédirektiven för översynen av rennäringslagen skall utgå från denna dom.

Brott mot ramkonventionen

Den av Sverige ratificerade ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter *SÖ 2000:2* ska skydda de nationella minoriteternas fortlevnad, upprätthålla och utveckla de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Parterna som undertecknat avtalet bör uttryckligen i överenskommelsen *"inte endast respektera den etniska, kulturella, språkliga och religiösa identiteten för varje person som tillhör en nationell minoritet utan även skapa lämpliga förutsättningar för att göra det möjligt att uttrycka, bevara och utveckla denna identitet"*.

Anm. Genom exkludering av den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset i översynen av rennäringslagen visar staten på att man inte respekterar minoritetens rätt till sin etniska och kulturella identitet. Genom att förbise minoriteten i frågan fråntar man denne förutsättningar för att kunna uttrycka, bevara och utveckla identiteten.

Parterna som undertecknat överenskommelsen *"anser att upprättandet av ett klimat präglat av tolerans och av öppen dialog är nödvändigt för att kulturell mångfald skall kunna bli en källa och en faktor – inte till söndring – utan till berikande för varje samhälle"*.

Anm. Att staten i en översyn av en lag som påverkar minoritetens möjligheter till utövande och utveckling av sitt kulturarv, håller denne utanför arbetet, negligerar minoritetens historia i utredningen och inte tar initiativ till dialog, går emot ovan redovisade uppgifter ur ramkonventionen. Den kulturella mångfalden, man i skrift strävar efter, innefattar inte i handling en nationell minoritet i det berörda området och agerandet bidrar till söndring och skapande av kraftiga motsättningar mellan minoriteter emellan.

Del I

Artikel 3

2. De som tillhör nationella minoriteter får utöva de rättigheter och åtnjuta de friheter som följer av de principer som anges i denna ramkonvention enskilt och i gemenskap av andra.

Anm. Ramkonventionen uttrycker tydligt att nationella minoriteter ska kunna utöva sina rättigheter. Detta innefattar rättigheter till utövande av sin kultur och sina traditioner.

Del II

Artikel 5

1. Parterna åtar sig att främja de förutsättningar som är nödvändiga för att personer som tillhör nationella minoriteter skall kunna bibehålla och utveckla sin kultur och bevara de väsentliga beståndsdelarna av sin identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv.

Anm. Det som nu sker är, tvärtemot främjande, försvårande av de nämnda förutsättningarna.

2."parterna avhålla sig från åtgärder eller metoder som syftar till assimilering av personer som tillhör nationella minoriteter mot dessa personers vilja och skall skydda dem mot alla åtgärder som syftar till sådan assimilering".

Anm. Tornedalingar, kväner och lantalaiset behandlas inte av staten i aktuell fråga som en nationell minoritet då man utesluter denne ur arbetet med aktuell utredning och ur de direktiv som ligger till grund för denna. Minoriteten behandlas i frågan som en svensk utan särskild påverkan av rennäringslagens utformning och utan det lagstadgade skyddet för nationella minoriteter som denne omfattas av. Detta trots att de beståndsdelar i minoritetens kultur och traditioner inte bara är förknippade med de delar renmarkskommittén utreder, utan det är minoritetens kulturarv och traditioner. Denna behandling av minoriteten tyder på en pågående försvenskning i modern tid där staten genom negligering bedriver assimilering av en redan, illa sargad minoritet.

I stället för att skydda minoriteten från assimilering så utsätter man denne för det. Detta sker samtidigt som, av regeringen tillsatt, pågående Sannings- och försoningskommission utreder historiska kränkningar och övergrepp på tornedalingar, kväner och lantalaiset. Notabelt i sammanhanget är också att ett antal parter som tillhör den svenska majoritetsbefolkningen, men med ett särskilt intresse för det utredningen behandlar, anses vara mer berättigade utrymme i den parlamentariska kommittén än en nationell minoritet, vars förutsättningar för bibehållande och utveckling av kulturarv och traditioner påverkas avsevärt av rennäringslagens utformning.

Artikel 15

Parterna skall skapa nödvändiga förutsättningar för att den som tillhör nationella minoriteter effektivt skall kunna delta i det kulturella, sociala och ekonomiska livet samt i offentliga angelägenheter, särskilt sådana som berör dem.

Anm. Översynen av rennäringslagen är en stor offentlig angelägenhet för minoriteten och som kraftigt berör denne.

Artikel 16

Parterna skall avhålla sig från åtgärder som ändrar befolkningsproportionerna i områden som bebos av personer som tillhör nationella minoriteter och syftar till att inskränka de rättigheter och friheter som följer av principerna i denna ramkonvention.

Anm. De motsättningar som idag existerar bland de två nordliga nationella minoriteterna har sin grogrund i statens inblandning av befolkningens leverne och tilldelande samt fråntagande av rättigheter genom stiftande av lag som kom att ge monopol på renskötsel och bestämmanderätt gällande markanvändning till en viss folkgrupp. Dessa förstärks ytterligare av myndigheters och samhällets i övrigt

systematiska uteslutning av minoriteten i frågor som starkt berör denne. Konventionen om biologisk mångfald är ytterligare en angelägenhet för minoriteten som denne totalt utesluts från. Samordningsansvaret för denna ligger hos representant för den samiska minoriteten, SSR. De motsättningar som nu successivt eskalerar och det faktum att en minoritet blir fråntagen rätten och möjligheten att utöva sitt kulturarv i, för minoriteten betydande områden, kommer med stor sannolikhet att ändra befolkningsproportionerna på aktuella områden.

Att regeringen skrivit direktiven till Renmarksutredningen utifrån Girjasdomen och antagit Girjasområdet som en mall för hela renskötselområdet i Sverige är uppseendeväckande. Att använda en ifrågasatt HD-dom innehållande historieförvanskning och tvivelaktiga historiska faktauppgifter som rättesnöre i en fråga som är helt avgörande för markanvändningen på ca 40% av Sveriges yta är med milda ordalag mycket anmärkningsvärt. Regeringen har i utformandet av kommittédirektiven brutit i sitt åtagande att skydda Sveriges nationella minoriteter. Regeringen har brutit mot egen lagstiftning och internationella överenskommelse avseende nämnt skydd. Regeringen har genom den negligierande handlingen brutit i sin strävan efter att värna om mänskliga rättigheter.

Fortsatta begäran

Med hänvisning till det framförda ser Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset det som nödvändigt att regeringen snarast inser det misstag man begått redan i utformningen av kommittédirektiven och agerar därefter. Översynen av den nu gällande rennäringslagen ger staten en möjlighet att rätta till de felaktigheter som begicks vid renskötsellagens uppkomst 1886 då uteslutningen av en hel befolkning med stark juridisk historia kopplat till markanvändande i form av jakt, skogsbruk, fiske, renskötsel, samlande och jordbruk var ett faktum. En befolkning som levt och verkat i norra Sverige så långt bakåt i tiden som minnet räcker och vars existens i berört område ej går att motbevisa. En befolkning som uppfyller kraven för ursprungsbefolkning. STR-T kräver sin lagstadgade rätt till skydd gällande förutsättningar till bibehållande och utvecklande av sitt kulturarv och sina traditioner. Att på detta sätt äventyra skyddet är utan tvivel att frångå de åtaganden som regeringen har undertecknat. Renmarkskommitténs utredningen bör ske på ett djupare och bredare sätt, med samtliga berörda folkgrupper och lokala intressenter involverade.

Vår begäran i korthet:

- Omskrivning av kommittédirektiv för att rätta till följande felaktigheter.
 - Uteslutning av tornedalingar, kväner och lantalaiset i kommittédirektiv och i kommittén.
 - Girjasdomen som ensidig utgångspunkt.
 - Förvanskande, ensidiga och skrala historiska uppgifter som grund.
 - Avsaknad av historisk helhetsbild.

Forts. nästa sida

- Dialog med politisk maktbärande och svar på följande tidigare ställd, obesvarad fråga.
 - På vilka grunder anser Näringsdepartementet att den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset ej är direkt berörda av utredningen? Motivering.
- Möte och dialog med samtliga politiska ledamöter i den parlamentariska kommittén.

Vid mötet framlades frågan om regeringen anser att upplåtelseätten är klarlagd i och med Girjasdomen. Svaret från Regeringskansliet var nej på frågan. Detta ger ytterligare en anledning till att direktiven, med Girjasdomens slutsatser som vägledande för utredningen, kan ifrågasättas.

Med stöd av det lagstadgade skydd för nationella minoriteter som tornedalingar, kväner och lantalaiset omfattas av och för den rättvisa som behöver se dagens ljus kommer Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset och Svenska Kväner Lantalaiset att driva denna fråga till den får gehör. Osynliggörandet, negligeringen och assimileringen av minoriteten måste synliggöras och få ett slut. Staten bär ansvaret och makten över förutsättningarna för minoritetens överlevnad och så även skyldighet att främja dem.

Pajala 2022-03-15

Eva Kuist

Arbetande ordförande
Svenska Tornedalingars Riksförbund - Tornionlaaksolaiset

Göran Johansson

Ordförande
Svenska Kväner - Lantalaiset

